

[B] **VEEL TE LANGE KORTE VERHALEN.
“BERICHTEN VAN EEN ZAKENMAN”
EN ANDERE BOEKEN VAN D. HOOIJER**

Een paar jaar terug hield Joost Zwagerman op een studiedag in Groningen een vlammend pleidooi voor het korte verhaal. Hij wees daarbij naar de Verenigde Staten, waar niet de *novel* de literaire *major league* is, maar de *short story*. Ik moest aan die pleitrede van Zwagerman denken bij het lezen van het werk van de in 2013 overleden D. Hooijer.

D. Hooijer (pseudoniem van Kitty Ruys-Krijgers Janzen, 1939-2013) debuteerde in 2001 met de verhalenbundel *Kruik en kling*. Ze werd bekend bij het grote leespubliek toen ze in 2008 de Libris Literatuurprijs kreeg voor haar derde bundel *Sleur is een roofdier*, waarmee ze zwaargewichten als A.F.Th. van der Heijden, Jeroen Brouwers en Koen Peeters het nakijken gaf. Verheugd signaleerde de jury in haar rapport “de terugkeer van het even precaire als verweerde genre van de verhalenbundel”. Over het boek van D. Hooijer merkte zij op: “Deze ongewone manier van vertellen, waarbij Hooijer alle registers heeft open getrokken, leverde negen fascinerende verhalen op, waarin niets vaststaat, afgerond of eenduidig is.” De lof was terecht. D. Hooijer schotelt ons in *Sleur is een roofdier* een eigenzinnig en eigenaardig menu aan korte schetsen voor (de term schetsen is meer van toepassing dan verhalen), die opvallen door een aangenaam droge, compacte stijl – niet alleen van formuleren, maar ook in de manier waarop karakters worden neergezet en uitgewerkt, voor zover dat al gebeurt. Een vrouw die op zoek is naar een partner, zegt in ‘Leliën’: “Ik zou wel eens van iemand willen houden.” De ik-figuur in ‘Twee maal tut-af’ is een beetje jaloers op haar vriendin: “Wij zijn allebei vijftig, zij wordt steeds mooier terwijl ik een beetje indroog.” En verderop: “Haar nagels zijn gelakt en weer gebladderd, haar lippen zijn gestift en uitgelopen. Ze lijkt heel oud. Nol heeft haar opgestookt en zichzelf erbij.” De levens van de personages in de verhalen van Hooijer lijken vaak “op een zelfgemaakt niets”, zoals dat van Rolf in het titelverhaal. Dikwijls is het eerder zo dat ze iets *niet* meer willen, dan dat ze per se iets nastreven of tot stand willen brengen. “Sleur” is een roofdier, geen trekpaard.

Die laconieke, ingehouden, schetsmatige stijl leent zich bij uitstek voor het overzichtelijke bestek

van het korte verhaal. Waarom een tot in detail uitgewerkt signalement, als je kunt volstaan met “De vrouw die opendoet heeft diepe voren om haar mond. Dat zullen wel lachrimpels zijn, want ze lacht zodra ze me ziet”? Waarom een groots, consistent, samenhangend plot, als een simpel conflict, of zelfs maar de aanzet daartoe, genoeg is voor een meeslepende vertelling, zoals in bijna alle verhalen van Hooijer? Hoe anders ligt het bij de roman, waar het aankomt op de lange adem. Wie of wat heeft D. Hooijer ertoe gebracht zich na drie glorieuze verhalenbundels op de lange baan te begeven? Ambitie, iets wat juist haar personages vaak zo vreemd is? Pas op, had haar uitgever moeten zeggen: glad ijs! Helaas. Het in omvang beperkte oeuvre van Hooijer (haar schrijversleven duurde maar twaalf jaar), telt uiteindelijk drie geslaagde verhalenbundels en drie min of meer mislukte romans.

De romans van D. Hooijer (*Catwalk*, *De wanden van Oeverhorst* en – postuum in 2014 – *Berichten van een zakenman*) zijn in feite eindeloos aangelengde, verdunde, uitgesponnen korte verhalen. Een situatie, dilemma of probleem dat in een verhaal in een paar bladzijden wordt afgehamerd, ontardt in de romans in een oeverloos getreuzel. Fons Kolenbrander in *Catwalk*, die maar blijft dooremmeren over zijn libido. Of Margriet, die zich afvraagt: “Is het goed om het leven door te komen met wat musiceren? Of is het beter om te lappen en te dweilen, is het beter om boeken uit de bibliotheek te lezen of is het zinniger om te bidden (te blijven bidden vooral).” Als lezer ben je geneigd te zeggen: doe wat jou het beste lijkt, Margriet, maar wel graag in je eigen tijd, en val mij er niet mee lastig. Wat je bij de *verhalen* van Hooijer door de tekst heen jaagt – vaart, humor, ironie, spot, pit – verwatert in de romans tot een soep die nergens naar smaakt. Het lukt Hooijer niet voldoende de lezer duidelijk te maken waaróm hij haar romans nu eigenlijk zou moeten lezen. In haar verhalen zou je denken: wat een eigenaardig mens, die Mienke. Boven de tachtig, en kennelijk vitaal genoeg om in een modeshow op te treden. Klaar, volgende verhaal. In een roman als *Catwalk* gaat zo’n onwaarschijnlijk, ongeloofwaardig karakter je tegenstaan en kijk je onwillekeurig eens achterin naar het aantal pagina’s.

Nog meer geldt dit voor Hooijers tweede poging, *De wanden van Oeverhorst*. Een artistiek type werkt als tekenlerares in een alternatief soort psychiatrische

kliniek. Elk jaar met kerst maken de patiënten (later “internen” genoemd) onder haar leiding een kunstige muurschildering op de wand van de eetzaal. Telkens weer is het aanleiding tot achterdocht, sabotage en conflicten. Intussen gaat het ook over de ingewikkelde onderlinge relaties tussen de beide directeuren, hun vrouwen en de hoofdpersoon Antoinette. Dan kan het boek “tjokvol grandioze zinnen” zijn, zoals de achterflaptekst beweert, als in die zinnen niets staat wat je als lezer zou willen weten, dan is 217 pagina’s een heel karwei. Zo’n wand die elk jaar wordt overgeschilderd, tot grote frustratie van de kunstenaars: een mooi gegeven voor een verhaal. Uitgesmeerd over dertien hoofdstukken wordt het een flinterdun laagje. “’s Morgens, ’s middags en ’s avonds is er een lopend buffet. Ik kan kiezen uit yoghurt, pap, cornflakes, drie soorten worst, eieren, drie soorten brood. Ik pak een paar dunne boterhammetjes en ga ergens zitten.” In een *verhaal* van Hooijer zou dit de opmaat zijn tot een hilarisch scenario. In deze roman is het irrelevante bladvulling.

Van de drie romans is de laatste, *Berichten van een zakenman*, nog het minst mislukt. Die “zakenman”, een beetje tegen wil en dank, is Peter Landsman. Een bescheiden, zachtmoedige, “niet erg nicherige” homoseksueel, die na het uitdoven van zijn relatie met Carl toevallig de oudere indo Reggy tegen het lijf loopt, die zelf echter de partner is van zijn zes jaar oudere en behoorlijk *creepy* oom Ted. In dezelfde tijd leert Landsman Willem kennen, tijdelijk dakloos maar wel behoorlijk bijdehand, en via hem de kleurrijke zwerfster Renske, die in de loop van het verhaal bij zinnen komt en haar intrek neemt in het huis van Landsman. In deze sociale context vindt Landsman gaandeweg steeds meer zichzelf en groeit zijn zelfvertrouwen. Zijn catechismus is het boekje *De betere sadist*, dat hem ertoe aanzet de dominante lagen in zijn karakter aan te boren. Ook zakelijk neemt Landsman steeds meer de teugels in handen. Als Reggy en Ted terugkeren naar Java, neemt Landsman hun tapijtenhandel over. En als zijn vroegere partner en werkgever Carl failliet gaat, is Landsman bereid hem aan te nemen als reiziger. “Je hebt smaak. Maar dat heb ik tegenwoordig ook en ik zal de baas blijven.” Daarmee is in feite de kous af. Helaas breit Hooijer er nog honderd bladzijden aan vast, zodat ook deze roman uitkomt op een doodlopende weg.

Berichten van een zakenman vertoont meer samenhang dan de eerdere romans van Hooijer. De personages zijn krachtiger uitgewerkt en er zijn hoofdstukken die vergelijkbaar zijn met de beste verhalen van Hooijer. Helaas is het de schrijfster niet gegund geweest de opgaande lijn door te trekken – of tot het inzicht te komen dat haar ware kracht niet lag in de complexe dimensies van de roman, maar in de gecondenseerde dynamiek van het korte verhaal. Er is in dit opzicht een opmerkelijke parallel met een andere late debutant: F.B. Hotz. Een groot stilist, net als Hooijer, maar vooral op de korte kür. Ook Hotz moet het hebben van mooie observaties en typering van personages, niet van een plot. Hotz' roman *De vertekening* wordt ook beschouwd als zijn minste boek.

RENÉ LEVERINK

D. HOOIJER, *Berichten van een zakenman*, Van Oorscot, Amsterdam, 2014, 277 p.

Ook de andere boeken van Hooijer zijn verschenen bij Van Oorscot: *Kruik en kling* (verhalen, 2001), *Zuidwester meningen* (verhalen, 2004), *Sleur is een roofdier* (verhalen, 2007), *Catwalk* (roman, 2009) en *De wanden van Oeverhorst* (roman, 2011).
